תולדות ב

א. בקשר מיט דעם וואס דער פסוק[1] זאגט „ויגדלו הנערים" שטייט אין ילקוט שמעוני[2]: „ועשו הי' בכלל אלא שקלקל במעשיו". דאס הייסט, אז דער טייטש פון „ויגדלו" איז (ניט נאר גידול בגשמיות, אין יארן, נאר) — גדלות ברוחניות, און ווי דער ילקוט זאגט פאר דעם „האדם הגדול בענקים[3] . . הגדול אלו אברהם יצחק ויעקב שנקראו גדולים". און דאס וואס מ'געפינט נאכדעם אז עשו איז געווען (ניט קיין „גדול" ברוחניות, נאר להיפך) א רשע, איז ווייל „קלקל במעשיו".

אויך דער זהר[4] איז מפרש, אז „ויגדלו הנערים" מיינט א רוחניות'דיקע גדלות, וז"ל: „ויגדלו הנערים, סטרא דאברהם גרים לון לאתגדלא וזכותי' סייע לון, הוא הוה מחנך לון במצות . . לאסגאה יעקב ועשו" — וואס דאס איז נאך מער במפורש והדגשה ווי לויטן פירוש הנ"ל פון ילקוט:

אין ילקוט קען מען איינטייטשן (בדוחק עכ"פ), אז דער „ויגדלו" וואס באציט זיך אויך אויף עשו'ן, מיינט ניט גדלות רוחנית בפועל, נאר בלויז אן אפשריות צו זיין א גדול ברוחניות, „אלא שקלקל במעשיו".

אין זהר אבער שטייט בפירוש, אז דער „ויגדלו" מיינט אז יעקב ועשו זיינען געווארן גדולים (ברוחניות) בפועל, ביז צו עשיית המצות בפועל — „הוא הוה מחנך לון במצות".

דארף מען פארשטיין: ווי קען מען זאגן אז עשו (מצד עצמו) איז געווען ראוי צו זיין א גדול ברוחניות, און נאכמער, אז ער איז בפועל געווען א גדול (נאר דערנאך „קלקל במעשיו") — בעת אז אויפן פסוק[5] „ויתרוצצו הבנים בקרבה" זאגן חז"ל[6] (און דער זהר אליין[7] ברענגט דאס גלייך נאכן פירוש הנ"ל אין „ויגדלו הנערים"), אז שוין במעי אמו האט עשו זיך „געריסן" צו ע"ז?

נאך מער: גלייך נאך „ויגדלו הנערים" איז דער פסוק ממשיך „ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה", ד.ה., אז דער „ויגדל(ו)" פון עשו האט זיך אויסגעדריקט אין דעם וואס „ויהי עשו איש יודע ציד גו'" — היינט ווי קען מען זאגן אז דער „ויגדלו" מיינט גדולה רוחנית?

ב. לכאורה וואלט מען געקענט ענטפערן (די ערשטע שאלה הנ"ל):

חז"ל[8] זאגן אז א תינוק במעי אמו „מלמדין אותו כל התורה כולה . . וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה", (ווי"ל טעם העקרי — אויב ער וועט ניט פארגעסן כל התורה כולה, וועט פעלן אין זיין בחירה חפשית — עס דארף דאך זיין „נתתי[9] לפניך . . את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע" באופן שווה).

1) פרשתנו כה, כז.
2) יהושע רמז כג.
3) יהושע יד, טו.
4) פרשתנו קלח, סע"ב. — ביאור ג' הענינים שבפעולת אברהם על יעקב ועשו ראה לקוטי לוי יצחק לזהר שם.
5) פרשתנו כה, כב.
6) ב"ר פס"ג, ו. פרש"י עה"פ.
7) קלט, רע"א.
8) נדה ל, ב.
9) נצבים ל, טו.

דערפון איז אויך פארשטאנדיק בעניננו, אז בשעת הלידה איז אט די „הנהגה" (צו „רייסן" זיך צו ע"ז) נשכח געווארן פון עשו (כדי ער זאל האבן בחירה חפשית), און דער חינוך פון אברהם וכו' האט געווירקט בכל התוקף.

אבער דאס איז ניט מספיק, ווייל סוף סוף האט די הנהגה במעי אמו איבער־געלאזט אויף אים א רושם, א טבע פון ציען זיך צו ע"ז, וואס האט געבראכט אז ער זאל זיך פורש זיין לע"ז בגדלותו: און ווי עס שטייט בפירוש אין זהר, אז זיין שפעטערדיקע פרישה לע"ז (בגד־לותו) איז געקומען „בגין כך" וואס דאס איז „דוכתי' דאתחזי לי"[10], מצד זיין רייסן זיך לע"ז במעי אמו.

[ס'איז ע"ד ווי דאס איז אין צד הקדו־שה הנ"ל, אז דער לערנען כל התורה כולה במעי אמו, אע"פ אז דערנאך „משכחו כל התורה כולה", איז (ווייל דער לימוד במעי אמו לאזט איבער א רושם אין דעם קינד[11]) אז ער זאל זיך דערנאך „ציען" צו תורה].

איז הדרא קושיא לדוכתא: ווי זאגט מען אז „ועשו הי' בכלל (די „גדולים") אלא שקלקל במעשיו"?

ג. אויפן פסוק[5] „ויתרוצצו הבנים בקרבה" זאגן חז"ל[12] נאך א פירוש, אז די „התרוצצות" און קריגעריי צווישן יעקב און עשו איז געווען „בנחלת שני עולמות", „בשביל העולם הזה והעולם הבא".

איז תמוה[13]: אין וואס איז באשטאנען די מריבה צווישן יעקב ועשו? עשו האט געוואלט עולם הזה, און יעקב — עולם הבא: האבן זיי דאך ניט געהאט וועגן וואס צו קריגן זיך!

מוז מען זאגן, אז עשו האט געוואלט ניט נאר עוה"ז, און יעקב — ניט נאר עוה"ב, נאר יעדערער פון זיי האט גע־וואלט ביידע עולמות:

איז תמוה: פארוואס זאל עשו הרשע וועלן עולם הבא[14]?

ד. ווערט מען דאס פארשטיין בהק־דים הביאור אין דעם מאמר חז"ל הנ"ל, אז שוין במעי אמו האט זיך עשו גע־ריסן צו ע"ז — דלכאורה איז דאס תמוה ביותר:

די אבות זיינען געווען א „מרכבה"[15] צו רצון העליון, ווי דער אלטער רבי איז מבאר אין תניא[16] אז „כל אבריהם כולם . . (ו)לא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם"; איז דאך פשוט, אז זייערע תולדות זיינען געבארן געווארן בתכלית הקדושה, און אין זיי איז פא־ראן דער „כח האב" (ואדרבה, די עצמיות פון דעם אב)[17] — היינט ווי קען זיין אז יצחק'ס א זון זאל זיך ציען בטבע שלו צו עבודה זרה?!

דאס וואס עשו איז דערנאך אויסגע־וואקסן א רשע, איז קיין קשיא ניט, ווייל „קלקל במעשיו" — יעדער מענטש איז א בעל בחירה צו פירן זיך ווי ער וויל,

---

10) שמזה משמע שזה הי' יותר מ„טבע..(שרק) מוכן לחסרון" (שמונה פרקים להרמב"ם רפ"ח. ע"ש). וראה ב"ר שם.

11) אוה"ת שה"ש ריש ע' עג. וראה מפרשי הע"י נדה שם. לקו"ת שלח מד, א. אוה"ת ראה ע' תרלח. לקו"ש ח"ה ע' 13.

12) יל"ש ופרש"י עה"פ. סדר אליהו זוטא פי"ט (אבל שם משמע שלא הי' בזה מריבה).

13) ראה גם של"ה פרשתנו רפט, א.

14) ראה תנחומא תרומה ט (ותנחומא באבער שם ז) דיעקב שותף עם עשו בעוה"ז, אבל עשו אינו שותף עם יעקב לעוה"ב.

15) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

16) פכ"ג.

17) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 194 ובהנסמן בהערה 35 שם.

און עשו האָט בוחר געווען (מפני הסביבה, הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו, געהאַט צוטאָן מיט נמרוד'ן[18] וכו') צו מקלקל זיין במעשיו. דאָס איז אָבער „מעשיו" — די מעשים וואָס ער (בבחירתו) האָט (דורך זיי) מקלקל געווען; ס'איז ניט געקומען פון יצחק ח"ו, נאָר (כדיוק לשון חז"ל[19]) „יצחק (ש)יצא ממנו עשו", עשו איז אַרויס און זיך אָפּגעטיילט — יצא ונפרד[20] — פון תחומו של יצחק.

דאָ זאָגט מען אָבער, אַז נאָך איידער ער איז געבאָרן געוואָרן — דאָס הייסט, נאָך פאַרן אָפּטיילן זיך פון דער פאַרבונדנקייט מיט (יצחק ו)רבקה — האָט ער זיך שוין געצויגן צו עבודה זרה!

[און עד כדי כך איז דאָס ביי אים געווען איינגעוואָרצלט, ביז אַז דאָס האָט גורם געווען (כנ"ל פון זהר) אַז ער זאָל זיך פורש זיין לע"ז בגדלותו].

ה. דער ביאור בזה:

ס'איז ידוע[21] בענין „מעשה אבות סימן לבנים", אַז „מעשה אבות" איז די נתינת כח אויף דער עבודה פון („בנים") אידן. דערפון איז מובן, אַז אַלע אופני עבודת ה' וועלכע זיינען פאַראַן ביי די „בנים", זיינען אויך פאַראַן (באופן של „סימן" עכ"פ) אין מעשה אבות.

דער רמב"ם אין שמונה פרקים[22] איז מבאר באריכה די צוויי אופני עבודה — „החסיד המעולה" (וואָס איז מלכתחילה מתאווה נאָר צו טוב), און „הכובש את יצרו" (וועלכער איז „מתאווה אל הפעולות הרעות . . ויכבוש את יצרו").

פאַדערט זיך הסברה: וויבאַלד „האבות הן הן המרכבה", כנ"ל — וואו איז דער „סימן לבנים" פון „מעשה אבות" אויף דער עבודה פון „כובש את יצרו"[23]?

נאָך מער: אַ „כובש את יצרו" לכל הפחות טוט ניט קיין רע בפועל; ער איז נאָר מתאווה צו „פעולות הרעות", אָבער בפועל — „יעשה (נאָר) הטובות". עס איז אָבער פאַראַן ביי אידן די עבודה פון תשובה, צו פאַרריכטן אַ מעשה בלתי טוב — ווי איז שייך דער ענין פון תשובה (אין פשוט'ן זין) אין „מעשה אבות", וואָס דערפון זאָל ווערן אַ „סימן (ונתינת כח) לבנים"?

ו. לכאורה וואָלט מען געקענט ענטפערן, אַז אע"פ אַז די אבות האָבן ניט געהאַט קיין שטערונגען מבפנים ח"ו[24], זיינען אָבער געווען שטערונגען מבחוץ, פון דעם אַרום (כנ"ל), וואָס זיי האָבן געדאַרפט „כובש" זיין.

קומט אויס, אַז זייער עבודה האָט זיך געטיילט אין צוויי סוגים: די עבודה בעלי' מדרגא לדרגא אין קדושה גופא; און דאָס וואָס זיי האָבן זיך מתגבר געווען אויף די מניעות מבחוץ — וואָס די התגברות ו„כיבוש" אין עבודת האבות איז אַ נתינת כח (סימן לבנים) אויף דער עבודה פון „כובש את יצרו".

18) רש"י פרשתנו כז, טו (מב"ר עה"פ. פדר"א פכ"ד. תיב"ע פרשתנו כה, כז. ועוד).

19) פסחים נו, א. ועוד.

20) לקו"ת ואתחנן ה, א. שה"ש ט, ד. ובכ"מ.

21) ראה לקו"ש ח"ה ע' 79 הערה 20. חט"ו ע' 76 הערה 12 (ועוד). וש"נ.

22) פ"ו.

23) אף שבדוחק י"ל עכ"פ בנוגע לאברהם — שעד שלימותו בהכיר את בוראו והיותו מרכבה היתה עבודתו באופן של כובש את יצרו (ולהעיר מב"ב יז, א ובתוד"ה שלשה לא שם).

24) להעיר מזה שאברהם „כבש את רחמיו כו'". אבל לכאורה אי"ז דומה כלל להענין דכובש את יצרו.

אבער דאס איז, לכאורה, ניט קיין ביאור מספיק. ווייל אין כמה פרטים איז שווערער צו זיין א „כובש את יצרו" (צו מתגבר זיין אויף די מניעות מבפנים) ווי צו זיך מתגבר זיין אויף מניעות שמבחוץ — ולפ"ז: ווי אזוי איז אויף דער עבודה פון אידן א נתינת כח פון מעשה אבות?

איינע פון די הסברות אין דעם: די מעלה פון „כובש את יצרו" איז אין דעם, וואס אט די „גבורה"[25] קעגן זיין יצר ברענגט ארויס ווי שטארק ער איז צוגע־בונדן צום אויבערשטן — אז כאטש ער איז מתאווה צו פעולות הרעות, פונ־דעסטוועגן שוואכט עס ניט אפ זיין רצון צו פאלגן דעם אויבערשטן און טאן בלויז טוב.

ועד"ז — און נאך מער — איז די מעלה ו„גבורה" פון א בעל תשובה[26], אז טראץ דעם וואס ער איז דורכגעפאלן און געטאן אן עבירה, איז ביי אים דער אינערליכער פארבונד מיטן אויבערשטן מיט אזא תוקף, ביז דאס ברענגט אים צו כובש זיין דעם רע — חרטה האבן אויפן עבר און זיך אומקערן לעבודת ה'.

און דערפאר איז „מעשה אבות סימן לבנים" אויך בנוגע צו דער עבודה פון „כובש את יצרו" און עבודת התשובה — ווייל אט דעם תוקף ההתקשרות צום אויבערשטן, וואס קיין זאך קען איר ניט אפשוואכן, האט מען בירושה פון די אבות, וואס זיינען געווען שטענדיק א „מרכבה" צום אויבערשטן באופן אז אין דעם איז ניט געווען שייך קיין הפסק „אפילו שעה אחת"[27].

און דעריבער, אע"פ אז די „גבורה" פון די אבות האט זיך אויסגעדריקט בפועל נאר בשייכות צו מניעות מבחוץ, איז אבער די סיבת ה„גבורה" — וואס דאס איז דער תוקף ההתקשרות צום אויבערשטן — א נתינת כח לבנים לגבי זייערע מניעות מבפנים[28].

ז. וויבאלד אז עבודת האבות האט זיך געטיילט אין די צוויי סוגים הנ"ל, האט זיך דאס אזוי אויך אפגעשפיגלט בנוגע זייערע תולדות: די אבות האבן געהאט צוויי סוגי „תולדות", בהתאם צו די צוויי סוגי עבודה[29] — „החסיד המעולה" און „הכובש את יצרו".

ובענינינו, זיינען דאס די „תולדות יצ־חק" — „יעקב[30] ועשו האמורים בפר־שה"[31]: יעקב איז „איש תם יושב אהלים"

25) אבות רפ"ד.

26) ראה רמב"ם הל' תשובה (פ"ז ה"ד) „טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו . . כובשים יצרם יותר מהם (צדיקים)". וראה מאמרי אדה"ז — תקס"ט ע' ריד.

27) ל' התניא רפל"ד.

28) ואף שיש עילוי בתשובה (מאהבה) שעל ידה זדונות נעשו לו כזכיות (יומא פו, ב) — הרי [נוסף לזה שע"י הנסיונות שנתנסו האבות נפעל עילוי זה גם אצלם (ראה דרמ"צ (קצא, א־ב) שע"י נסיונות מבררים הניצוצות שבגקה"ט כמו ע"י תשובה), הנה] עילוי זה הוא תוצאה מעבודתו, מחמת גודל אהבתו לה' (תניא פ"ז), שזו הרי היא ירושה מהאבות.

וכן מה שבעי"ת משכי לי' בחילא יתיר (זח"א קכט, ב), שמצד זה בע"ת יותר נעלה ממעלת ומדרגת אברהם אבינו שהי' מרכבה (ראה בארוכה דרושי מי יתנך — מאמרי אדה"ז תקס"ה (כרך א) ע' תפז ואילך. אוה"ת שה"ש (כרך ב) ע' תרנא ואילך. ובכ"מ). — אולי י"ל דאין זה מצד נפשם האלקית, כ"א מצד נפשם החיונית כשמתהפכת לקדושה (כמבואר בארוכה בדרושים הנ"ל). אבל עצם (וסיבת) הקירוב של הבע"ת לקדושה הוא מצד תוקף ההתקשרות של נפה"א (הבא בירושה מהאבות).

29) שזהו „תולדות" הצדיק ברוחניות, ד„תולדו־תיהם של צדיקים מעשים טובים" (רש"י ר"פ נח ממ"ר ותנחומא עה"פ. וראה סוטה מו, סע"א: מאי פירות . . מצות).

30) ל' רש"י ריש פרשתנו.

31) ועד"ז בתולדות אברהם — יצחק וישמעאל. וגם אצל יעקב היו מעין ב' סוגים אלו, ע"ד החילוק דיששכר וזבולון (וראה אוה"ת פרשתנו קנד, סע"א). וראה ב"ר (פפ"ד, יט) בנוגע לראובן: אתה פתחת בתשובה.

— „החסיד המעולה": און עשו איז „איש יודע ציד גו'" — בהתאם צו דער עבודה פון כובש את יצרו. און דאס האט זיך אנגעהויבן נאך אלס „תולדות" — ויתרוצצו במעי אמם.

דער חילוק איז אבער: ביי די אבות, וואס הן הן המרכבה, איז ניטא קיין ארט פאר א מציאות של רע ח"ו; משא"כ בא זייערע תולדות, וואס תולדות זיינען דאך ניט „אבות", נאר מחוץ להם, איז שייך א מציאות פון רע, נאר זייענדיק תולדות פון די אבות איז עס (ניט קיין רע ממש וגמור[32], נאר) אין אן אופן אז זיין מציאות איז בלויז כדי צו ארויס־רופן דורכדעם דעם ענין פון כובש את יצרו.

[ע"ד המבואר אין מאמר חז"ל[33] „איני יודע באיזה מהם חפץ, אם במעשה אלו (מעשיהן של רשעים) אם במעשה אלו (מעשיהם של צדיקים)" — דלכאורה תמוה: וואס פאר א קס"ד קען זיין אז דער אויבערשטער זאל זיין חפץ במעשיהן של רשעים?

שטייט אויף דעם דער ביאור[34], אז דער ענין פון חפץ במעשיהן של רשעים איז — דער חפץ אין כובש זיין די מעשים, עבודת התשובה; מצד דעם אויבערשטן, וואס „לא יגורך רע"[35], איז די מציאות פון „מעשיהן של רשעים" (ניט דער רע ח"ו, נאר) — די עבודת התשובה וואס קומט דורך דעם[36]].

ועד"ז בנוגע צו עשו: דאס וואס ער איז געווען און דערנאך געבארן גע־ווארן מיט א טבע פון ציען זיך צו עבודה זרה, איז דאס (מצד יצחק'ן) גע־ווען בלויז כדי צו קענען דורכדעם דורכפירן די עבודה פון כובש את יצרו;

נאר אזוי ווי עשו איז געווען א בעל בחירה, איז „קלקל במעשיו" און „יצא ממנו" — ער האט זיך אפגעטיילט פון (קדושתו של) יצחק, און האט, אדרבא, ארויסגעבראכט דעם רע מן הכח אל הפועל.

ח. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין די „התרוצצות" ומריבה צווישן יעקב ועשו וועגן „נחלת שני עולמות": ווי־באלד דא רעדט זיך וועגן עשו ווי ער איז נאך במעי אמו — ד.ה., ווי ער איז נאך אין תחום הקדושה כנ"ל — איז פארשטאנדיק, אז זיין דעמאלטיקער וועלן עוה"ז איז אן ענין אין קדושה, למעליותא, וואס קומט אלס תוצאה פון דעם וואס ער איז „תולדות" יצחק —

איינער פון די חילוקים צווישן דער עבודה פון „החסיד המעולה" און „כובש את יצרו" איז: ביי א „חסיד המעולה", היות אז זיין עבודה איז די עלי' מדרגא לדרגא אין קדושה גופא, דעריבער דערהערט זיך ביי אים, אז דער עיקר ותכלית איז שלימות העלי' — עולם הבא (וואס איז אן עולם ברור, אן קיין (תערובת טוב ו)רע, כולו קודש), און דערצו שטרעבט ער און וויל;

משא"כ ביי א כובש את יצרו ווערט דערהערט, ווי דער עיקר מעלה בא־שטייט אין דער עבודה בעוה"ז, וואו עס זיינען פאראן מניעות ועיכובים והע־למות והסתרים און ער איז זיך אויף זיי מתגבר וכובשם.

און דערפאר איז די „התרוצצות"

---

32) ובפרט שבנוגע לעובר במעי אמו לכאורה לא שייך לומר שיש בו (ציור) רע בפועל, כ"א בכח. — ועיין סנה' (צא, ב. ב"ר פל"ד, י) מאימתי יצה"ר שולט באדם כו'.

33) ב"ר ספ"ב.

34) אוה"ת עקב ע' תקה (וראה יפ"ת לב"ר שם). וראה לקו"ש חט"ו ע' 178 הערה 49.

35) תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג, ג.

36) להעיר מלקו"ש חט"ז ע' 412 ואילך.

צווישן יעקב ועשו געווען בנוגע „נחלת שני עולמות": יעדע פון די צוויי אופנים עבודה איז כלול אויך פון דעם צווייטן אופן: אויך א „חסיד המעולה" דארף טאן עבודתו אין עוה"ז דוקא; און לאידך, מוז א כובש את יצרו עולה זיין מדרגא לדרגא אין קדושה גופא — ער מוז זיך אפרייסן פון עוה"ז (אפילו פון דער עבודה מיט עוה"ז — צו מברר זיין עוה"ז און אים מהפך זיין לקדושה)[37] און אפגעבן זיך (מזמן לזמן עכ"פ) אויף דער עבודה פון („עוה"ב" שבעוה"ז) „יושב אהלים".

דער חילוק איז אבער: ביי דעם חסיד המעולה איז די ירידה אין עוה"ז צוליב עוה"ב — צוקומען דורך עוה"ז צו דער העכסטער דרגא אין עלי' בקודש; און ביי א כובש את יצרו איז פארקערט: דאס וואס ער איז זיך עוסק אין דעם ענין פון „יושב אהלים", איז כדי אז זיין עבודה מיט (און אין) עוה"ז זאל זיין בתכלית השלימות.

און דערפאר, מצד ענינו של יעקב, „יושב אהלים", ווערט החלטתו אז מען דארף וועלן עוה"ב, און אויך עוה"ז איז צוליב עוה"ב; אבער מצד ענינו של עשו איז בא עם דער עיקר עולם הזה (דער עילוי וואס קומט ארויס ע"י דער עבודה אין עוה"ז), און (די עבודה פון) עוה"ב איז צוליב דער עבודה אין עוה"ז.

ט. דערמיט איז אויך מוסבר וואס חז"ל זאגן אז „ויגדלו הנערים" מיינט — גדלות רוחנית, און דער זהר איז נאך מוסיף אז אברהם האט מחנך געווען (אויך) עשו'ן במצות ביז ער זאל ווערן א גדול (ברוחניות) בפועל:

אברהם, האבנדיק דעם כח פון „יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' גו'"[38], האט גע'פועל'ט אויף עשו'ן, אז ער זאל זיין א כובש את יצרו בפועל.

און דאס איז וואס דער פסוק איז ממשיך, אז דער „ויגדל[ו]" פון עשו האט זיך ארויסגעזאגט אין „ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה" — ווייל אויך דער ענין (ווי דאס איז מצד אברהם ויצחק) איז למעליותא:

זייענדיק אן „איש שדה", אז ער טוט זיין עבודה אין וועלט, איז — בכדי צו גובר זיין און כובש זיין די העלמות והסתרים פון „שדה", האט עשו גע־דארפט זיין א „יודע ציד", כפרש"י[39] „לצוד ולרמות" — ווי ערקלערט בכמה מקומות[40], אז כדי צו דורכפירן די עבודה אין וועלט דארף מען אנקומען צום ענין ה„רמאות", כביכול: מען דארף זיך אנטאן אין „לבושי המתברר", ד.ה. אז די נשמה פארנעמט זיך מיט ענינים פון וועלט (ווי אכילה ושתי' וכו') וואס האבן אויבנאויף קיין שייכות ניט צו איר, און דורך טאן די זאכן לשם שמים וכו' איז זי מברר די ניצוצי קדושה וועלכע געפינען זיך אין די דברים גשמיים.

דאס אלץ איז אבער נאר ווי דער ענין איז מצד אברהם ויצחק; לפועל אבער, נאך דעם ווי ס'האט אויפגעהערט חינוכו

---

37) ראה לקו"ת בלק (עב, א־ב) דבשבת אין צ"ל עבודת הבירורים „כי בשבת אנו בבחי' ישראל". וראה לקו"ש ח"ח ע' 118 הערה 35 בפירוש מרז"ל (אבות פ"ד מ"י) „הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה".

38) וירא יח, יט. — ולהעיר ממשנ"ת (לקו"ש חט"ו ע' 194 ואילך) בהחילוק בין אברהם ליצחק, שי"ל שמכיון שאברהם ענינו המשכה מלמעלה למטה, לכן הי' בכחו לפעול על ישמעאל שיחזור בתשובה (משא"כ יצחק שלא פעל על עשו שיחזור בתשובה). ועפ"ז מובן מדוע דוקא אברהם הי' יכול להשפיע על עשו ולחנכו במצות, ולא — (אע"פ שהי' אביו) יצחק.

39) עה"פ.

40) ראה ד"ה פדה בשלום תש"ג פ"ב ואילך. ועוד. ולהעיר מברכות יז, א: ערום ביראה.

פון אברהם[41] און עשו „יצא", האט זיך אפגעריסן פון זיין שייכות צו יצחק, האט ער מקלקל געווען און איז געווארן „איש יודע ציד איש שדה" בפשטות, יצא לתרבות רעה.

יו"ד. דער ביאור הנ"ל — אז ווי עשו ווערט נולד פון יצחק איז ער טוב — איז מתאים ונלמד פון דעם ביאור פון אלטן רבי'ן[42] הטעם פארוואס יצחק האט געוואלט געבן די ברכות צו עשו'ן.

אז דאס איז דערפאר וואס יצחק האט געקוקט אויף עשו'ן ווי ער איז מצד רישי' (שרשו), וואס דארט דערהערט זיך, כנ"ל, דער טוב ועילוי פון דעם ענין וסדר עבודה אין וועלט — ניט צו נתפעל ווערן פון די העלמות אין עוה"ז, ואדרבה, צו פועל זיין, כובש זיין אז וועלט גופא זאל נתברר ונתעלה ווערן אין קדושה.

אעפ"כ זיינען די ברכות געגעבן געווארן דוקא צו יעקב, ווייל נאר ער האט געהאט דעם כח צו מברר זיין עוה"ז[43]; דוקא דורך דעם וואס מ'איז א „יושב אהלים" (מ'האט דעם כח התורה) קען מען דערנאך מברר זיין עוה"ז און מאכן פון עולם א דירה לו ית'.

יא. און דאס איז אויך די הוראה בעבודה בפועל:

אע"פ אז אידן זיינען בני יעקב — מיינט עס ניט אז זיי דארפן זיך באגנוגענען מיט דער עבודה פון „יושב אהלים", ואמחז"ל[44] כל האומר אין לי אלא תורה אפילו כו', נאר עס דארף ביי זיי זיין אויך די עבודה פון „איש שדה", ווייל אויך די עבודה איז איבערגעגעבן געווארן צו יעקב'ן.

און ווי דער רמז[45] אין פירוש רש"י אויף „ואלה תולדות" — „יעקב ועשו האמורים בפרשה": א איד דארף וויסן אז עס מוזן זיין ביידע „תולדות" (— סוגי עבודה), סיי (עבודת) יעקב און סיי (עבודת) עשו, אבער ח"ו ניט ווי עשו איז געווען בפועל, נאר אין דעם אופן ווי „אמורים בפרשה" — ווי עשו (ועבודתו) זיינען ע"פ תורה.

און כדי דאס צו דורכפירן, דארף מען פריער מקדים זיין די עבודה פון יעקב — „איש תם יושב אהלים" [וכמרומז אויך אין פירוש רש"י הנ"ל, וואס ער איז מהפך סדר ההולדה און איז מקדים יעקב לעשו]: פריער דארף מען זיך אפגעבן מיט לימוד התורה, און אין אן אופן פון „איש תם": לערנען תורה בתמימות — ניט צו פרואוון פארקרימען ח"ו וואס שטייט אין תורה, אריינטייטשן „יצרו" ח"ו אין תורה, נאר זוכן דעם אמת פון תורה.

צוזאמען דערמיט דארף מען וויסן, אז ביי דעם טאר מען זיך ניט אפשטעלן. נאך דער עבודה פון „יושב אהלים"

---

41) בלשון הזהר — „סטרא" ו„זכותי" וחינוכו של אברהם. ומתאים עם מחז"ל (ב"ב טז, ב. פרש"י פרשתנו כה, ל. ועוד) שעשו מרד לאחרי מיתת אברהם. וידועה השקו"ט במ"ש רש"י עה"פ (שם, כז) ויגדלו הנערים „כיון שנעשו בני י"ג שנה" (ולא — ט"ו). ואכ"מ.

42) תו"א פרשתנו כ, ג. מאמרי אדה"ז — תקס"ה (כרך א) ע' יז ואילך. עה"ת (בראשית שמות) פרשתנו ע' קסב ואילך. תו"ח פרשתנו יט, ד ואילך. אוה"ת פרשתנו קנא, ב ואילך.

43) שלכן מצינו ענין ה„רמאות" גם אצל יעקב, ד„בא אחיך במרמה" (פרשתנו כז, לה), „אם לרמאות הוא בא גם אני אחיו ברמאות" (פרש"י ויצא כט, יב).

44) יבמות קט, ב.

45) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 198. לקמן ע' 341 ואילך. ולהעיר מאוה"ת פרשתנו (כרך ד) תשצט, ב ואילך.

דארף מען טאָן אין „שדה", בכדי צו „פאַנגען" ציד פון עניני העולם און דערפון מאַכן „מטעמים" פאַרן אויבערשטן[46], אבינו שבשמים.

און אע"פ אז כדי צו דורכפירן די עבודה דאַרף מען זיין א „יודע ציד" — מען דאַרף זיך „אנטאָן" אין לבושי העולם, און וויסן אין וואָס וועלט „קאַכט" זיך, ווען מען רעדט מיט א אידן וועלכער געפינט זיך ר"ל אין „שדה", און מען דאַרף אים מקרב זיין צו אידישקייט — קען מען מיט אים ניט ריידן אין לשון הקודש און א סגנון וואָס איז מתאים פאַר די וואָס זיינען „יושב אהלים", נאָר מען דאַרף ריידן אין שפת המדינה און דער תוכן פון די רייד איז אין א „לבוש" המתאים פאַר אן „איש השדה" ובלשון הרמב"ם[47]: יזרז אותו בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו כו' אגוזים כו' וכשיגדיל — מנעלים יפים וכשיהי' שלם בשכלו יותר — ממון כו' יכבדוך; וכל זה מגונה ואמנם יצטרך למיעוט שכל האדם. —

און חאָטש אז דערווייל רעדט ער וועגן דער שטרעבונג צו אגוזים וכו' — וויבאַלד אז ער טוט עס בהמשך פון זיין עבודה אַלס „יושב אהלים", פאַרהיט דאָס אים, אז זיין עבודה אין שדה זאָל זיין לויט דרכי התורה[48]; ס'איז „תולדות יצחק . . האמורים בפרשה".

און דורך דעם וואָס מען פירט דורך די עבודה פון „תולדות יצחק" איןביידע סוגי עבודה הנ"ל, איז מען זוכה בקרוב צו דעם זמן ווען יאמרו ליצחק „כי אתה אבינו"[49], בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

(משיחת ש"פ תולדות תשמ"א)

---

46) ראה תניא פכ"ז.

47) פיה"מ סנה' ר"פ חלק.

48) להעיר מפרש"י פרשתנו שם: במרמה — בחכמה.

49) שבת פט, ב. תו"א יז, ג. כא, ג. תו"ח פרשתנו י, ג ואילך. ויצא כד, ד ואילך. ובכ"מ.

תולדות ג

א. בא דער ברכה וואס יצחק האט געבענטשט יעקב'ן ווען ער האט אים געשיקט קיין פדן ארם, שטייט אין פסוק[1] „ויתן לך את ברכת אברהם". איז רש"י מעתיק די ווערטער „את ברכת אברהם" און איז מפרש: „שאמר לו[2] ואעשך לגוי גדול[3] והתברכו בזרעך[4], יהיו אותן ברכות כו'" (כדלקמן ס"ד).

איז דא ניט פארשטאנדיק:

א) דער פסוק דא איז אליין ממשיך ומפרש וואס ברכת אברהם איז — „לרשתך את ארץ מגוריך"[5] — היינט (א) פארוואס דארף דא רש"י בכלל זיך אפשטעלן און מפרש זיין? און (ב) נאכ־מער: רש"י איז גאר מפרש, אז מיט ברכת אברהם ווערן געמיינט אנדערע ברכות („ואעשך לגוי גדול והתברכו בזרעך"), ניט די ברכה וואס שטייט דא מפורש אין פסוק[6]?

ב) אפילו אויב מאיזה טעם שיהי' האט רש"י א הכרח אז דער פסוק מיינט דא נאך ברכות — פון וואנען איז די ראי' אז דאס זיינען דווקא די צוויי ברכות „ואעשך לגוי גדול והתברכו בזרעך"[7]*? נוסף לזה: דעם ענין און תוכן פון „ואעשך לגוי גדול"[8] געפינט מען בברכות אברהם בלשונות פון מער הדגשה אין ריבוי מופלג — ולדוגמא וואס דער אויבערשטער האט געזאגט צו אברהם'ען: „ושמתי את זרעך כעפר הארץ גו'"[9], „הרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים גו'"[10].

[און ס'איז שווער צו פארענטפערן אז די ברכות „. . כעפר הארץ" אדער „. . ככוכבי השמים" זיינען נאר א תיאור בפרטי הכמות פון דער ברכה „ואעשך

---

1) פרשתנו כח, ד.

2) בדפוס ראשון ושני וכמה כת"י רש"י ליתא תיבת „לו".

3) לך יב, ב.

4) וירא כב, יח.

5) ראה מדרש לקח טוב עה"פ: ויתן לך את ברכת אברהם זו נחלת הארץ. וברלב"ג עה"פ: כי ממך יהי' הזרע אשר ייעד הש' יתע' לאברהם שיירש הארץ. וצע"ק דהרי מפורש זה בקרא.

6) בדפוס שני דרש"י הלשון בסיום פרש"י „ממך יצא אותו הזרע היורש את הארץ (ואח"כ בא הפסק נקודות המציין ד"ה חדש, וממשיך) לרשתך את ארץ מגוריך" ובב' כת"י רש"י (שתח"י) מוסיף על לשון רש"י (כפי שהוא לפנינו) ונתתי לך ולזרעך אחריך ממך יצא אותו הזרע היורש את הארץ לרשתך את ארץ מגוריך.

אבל ברוב הדפוסים וכן בדפוס ראשון (ושאר כת"י שתח"י) ליתא.

7) בדפוס שני דרש"י (וכן בכמה כת"י) הובא בפרש"י רק „ואעשך לגוי גדול". אבל גם שם ממשיך „יהיו אותן הברכות כו'" בלשון רבים*. וראה לקמן בפנים סעיף ג והערה 20.

8) בגו"א כאן: פי' כי שאר ברכות ואברכה מברכיך שהוא נאמר על אברהם איך יתן אותו ליעקב. אבל לכאורה בלאה"כ מובן שאין הכוונה לברכות הנ"ל כיון שכבר ברכו בברכות אלו (כז, כט).

9) לך יג, טז.

10) וירא כב, יז. וראה שם טו, ה. ובפ' ח"ש בברכת לבן כו' לרבקה (כד, ס) מפורש בפרש"י שם „את וזרעך תקבלו אותה ברכה שנאמר לאברהם בהר המורי' הרבה ארבה את זרעך גו' יהי רצון שיהא אותו הזרע ממך כו'". אבל י"ל כי שם מודגש בלשונם „לאלפי רבבה" — הריבוי בכמות. וראה לקמן בפנים.

---

*) בדפוס שני נראה דפרש"י זה אינו ד"ה בפ"ע, אלא בא בהמשך ובאמצע פרש"י (שלפנינו הוא) בפסוק שלפנ"ז „יברך אותך ברכת אברהם שאמר ואעשך כו'" (שאין ריווח ונקודה לפני התיבות „ברכת אברהם" ולאחריהם כרגיל בו בד"ה חדש).